

Het archief van Théophile Massart, directeur van de coöperatie "Au Progrès", Jolimont

*Rik Hemmerijckx, departement Archief
AMSAB*

Het AMSAB heeft verleden jaar een aantal belangrijke archieven verworven uit de streek van La Louvière. Zij vormen een mooie aanvulling op de Waalse collecties.

Théophile Massart (Fayt, 1840 - La Hestre, 1904) is de figuur die de beginjaren van het socialisme in de streek van het Centrum gedomineerd heeft. Hij is niet zozeer bekend omwille van zijn theorieën of zijn redenaarskunst maar wel omwille van zijn organisatietalent. Hij komt voor het eerst naar voor in 1869, als militant van de Internationale Arbeidersassociatie (IAA) te Basse-Hestre en is onder meer correspondent van L'Internationale. Datzelfde jaar sticht hij ook de eerste onderlinge hulpkas van de streek: La Solidarité. Daarnaast is hij actief op syndicaal vlak; wanneer

in 1871 de Union des Métiers du Centre wordt opgericht neemt hij de taak van schatbewaarder op zich. Met de fondsen van de Union des Métiers du Centre, La Solidarité van Fayt en de Union Ouvrière van La Louvière wordt in oktober 1872 een gebouw aangekocht te Jolimont; meteen is de basis gelegd van het eerste volkshuis in België. Massart speelt tevens een belangrijke rol in de vrijdenkersorganisaties van het Centrum.

Hij zal echter vooral geassocieerd worden met de uitbouw van de coöperatieve beweging. Na een bezoek aan de gebouwen van de coöperatie Vooruit te Gent richt hij in 1886 de coöperatie Au Progrès op te Jolimont. Au Progrès neemt op korte tijd een enorme vlucht en groeit uit tot een voorbeeld voor de coöperatieve beweging in Wallonië. Tot het einde van zijn leven blijft Théophile Massart directeur van de coöperatie. Op politiek vlak blijft zijn activiteit beperkt tot de gemeentepolitiek van La Hestre en de Henegouwse provincieraad. Hoewel het hem in 1894 wordt voorgesteld, zal hij nooit een parlementair mandaat ambiëren. Zijn begrafenis in 1904 groeit uit tot een indrukwekkende manifestatie waarop talrijke socialistische prominenten (onder meer E. Vandervelde en E. Anseele) aanwezig zijn.

Het archief van Théophile Massart, aan het AMSAB geschonken door zijn kleinzoon Robert (Massart), bestaat uit een vrij uniek geheel van zijn ganse militante loopbaan. Eén van de prachtigste stukken is het kasboek van de Union des Métiers du Centre van 1872-1874. Wat de mutualiteit betreft zijn er zijn lidkaarten en een jaarverslag van 1911. Van zijn activiteiten in de coöperatieve beweging getuigen een verslag van het internationaal coöperatief congres van 1889, de handgeschreven statuten van Le Progrès van Jolimont en wat briefwisseling uit 1886. Op politiek vlak moeten het programma van de Union Démocratique (1882), een verzameling bladen van de Eerste Internationale (L'Internationale, Le Mirabeau en L'Ami du Peuple), het manifest van de Groupe Révolutionnaire van Verviers (1873), een toespraak van L. Defuisseaux uit 1890 en een electoraal BWP-manifest uit 1894 vermeld worden. Voorts is er een gans dossier over de begrafenisplechtigheid van Théophile Massart in 1904.

Via Ivan Massart, directeur-generaal van het Tivoliziekenhuis van La Louvière, is het AMSAB ook in het bezit gekomen van het eerste ledenboek van de coöperatie Le Progrès (1887-1897). Deze coöperatie heeft een zeer belangrijke rol gespeeld: naast een bakkerij omvatte zij een slagerij, een apotheek, een café, een brouwerij en verschillende bijhuizen. Zij heeft ook bijgedragen tot de bloei van het socialistische cultuurleven in de streek van het Centrum. Naast een toneelkring, een harmonie en een muziekschool was er ook een socialistisch koor actief. De coöperatie telde reeds 3.300 leden in 1889, 7.200 in 1893 en 18.000 in 1909⁽¹⁾. Het ledenboek van 1886-1897 bevat de namen van zo'n 10.000 leden en kan de basis vormen voor een sociologische studie van het socialisme in de streek van het Centrum.

(1) Puissant, J., Biografische nota Th. Massart. In: Dictionnaire des Patrons en Belgique. Bruxelles, 1996, pp.453-454.

Het archief van Elcker-Ik-Leuven

Rik Hemmerijckx, *département* Archief
AMSAB

De in het begin van de jaren '70 opgerichte Elcker-Ik-centra leggen zich toe op het politiserend vormingswerk en zijn in feite een uitloper van de mei '68-cultuur. In Vlaanderen zijn deze centra steeds een broeihaard geweest van maatschappijkritisch engagement. Zij waren nauw betrokken bij de werking van verschillende actiegroepen en lagen onrechtstreeks ook aan de basis van Agalev. Elcker-Ik-Leuven werd opgericht in 1973 en richtte zich aanvankelijk vooral op de onderwijsproblematiek. Gaandeweg werden de activiteiten van Elcker-Ik uitgebouwd: gezondheidszorg, vrouwenwerking, bijzondere jeugdzorg, arbeid, milieu, vrede, enz...

Het archief van Elcker-Ik-Leuven geeft vooral een beeld van de werking tijdens de jaren '80. Er zijn verslagen van de verschillende bestuursorganen van E-I-Leuven (1982-1988) en van de E-I-Federatie (1975-1979, 1983-1988). Daarnaast is er ook archief bewaard van een aantal werkgroepen. Het meest omvangrijke is dat van de vrouwenwerking: men vindt er onder meer verslagen van het Vrouwen Overleg Komitee (1980-1985), van Vrouwen tegen de Krisis (1980-1986) en van het Leuvense Abortuskomitee (1981-1985). Het archief van de werkgroep Arbeid bevat vooral documenten i.v.m. het strijdsyndicalisme uit de jaren 1969-1974, met stukken over de studentenbeweging. In de documentatie van de werkgroep Leefmilieu zit onder meer een dossier over de milieubeweging uit de vroege jaren '70. In dit archief zit voorts ook een dossier over de progressieve eenheidsinitiatieven tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 1982, onder meer over het Antwerps Progressief Overleg.